BELÜGYMINISZTÉRIUM

10—1063/1967.

IRÁNYELVEK

a bűnügyek rendőri nyomozásáról szóló 10/1966. BM sz. utasítás egyes rendelkezéseinek gyakorlati alkalmazásához

94.

ÁBTL -4.2. - 10-1063/ 1967 /1

BELÜGYMINISZTÉRIUM

10—1063/1967.

IRÁNYELVEK

a bűnügyek rendőri nyomozásáról szóló 10/1966. BM sz. utasítás egyes rendelkezéseinek gyakorlati alkalmazásához

1. **A nyomozószerv tagjának kizárása miatti bejelentésben a döntés joga a felettes nyomozószerv vezetőjét illeti.**

A 10/1966. BM sz. utasítás 2. pontja rendelkezik a nyomozószerv tagjainak kizárásáról, a Be. 30. § alapján.

A 2. pont (4) bekezdésének szövege — nyomdatechnikai hiba folytán — nem teljes. Helyes szöveg:

„(4) Nem végezheti a nyomozást az a szerv, melynek vezetőjével szemben az (1) bekezdés a) alpontjában felsorolt kizárási ok forog fenn."

A (7) bekezdés a kizárás kérdésében való döntés jogát a felettes nyomozószerv vezetője számára tartja fenn.

Felettes nyomozószerv vezetője alatt — a kizárás kérdésében történő döntés szempontjából — a következőket kell érteni:

— járási (városi, kerületi) kapitányságok állományába tartozók esetében: a kapitányság vezetőjét,

— a kapitányságvezető (helyettese) esetében a főkapitányság vezetőjét,

ÁBTL -4.2. - 10-1063/ 1967 /2

— főkapitányságí beosztottak tekintetében a főkapitányság vezetőjét,

— főkapitányság vezetője (helyettese) esetében a BM ORFK vezetőjét.

2. **A Be. 105. §-a alapján történő nyomozás megtagadása esetén a határozatot a nyomozószervnek kell készíteni.**

A 10/1966. BM számú utasítás 24. pontjának (2) bekezdése a társadalmi bírósági, illetve fegyelmi eljárás kezdeményezése esetén akként rendelkezik, hogy ilyen esetekben — az Ügyészségi Közlöny 1964. évi 4. számában közzétett 74. számú büntetőjogi felügyeleti állásfoglalás alapján — a határozatot az ügyész készíti.

A 10/1966. BM sz. utasítás kiadását követően a Legfőbb Ügyészség hatályon kívül helyezte a 74. számú állásfoglalását (Ügyészségi Közlöny XV. évfolyam, 1967. V. 31.)

Tekintettel az utólagosan megváltoztatott álláspontra, a Be. 105. §-ára alapított megtagadó határozatot jövőben a nyomozószerv készíti el.

3. **A nyomozást elrendelő határozatot — tényállás feltüntetése nélkül — a kezdő iratra kell rávezetni.**

A Be. 103. § (1) bekezdésének módosított szövege lehetővé teszi nyomozást elrendelő határozatnak (tényállás feltüntetése nélkül, külön nyomtatvány felhasználásának mellőzésével), a feljelentésre, kezdő iratra történő feljegyzését.

A jövőben az elrendelő határozat feljegyzése (kézírással, gépelve vagy bélyegzővel) az alábbi szöveggel történjen:

„ H A T Á R O Z A T "

A benti ügyben a nyomozást a Btk. ..... § ( ) bekezdésében foglalt ..... bűntett alapos gyanúja miatt elrendelem.

Keltezés. Aláírás.

A nyomozás teljesítésének módjára vonatkozó utasítás (25. pont (3) bekezdés) nem a nyomozást elrendelő határozatban, hanem a kezdő iraton s csak az egyszerűsített eljárás (Be. 110/A §) esetén kell feltüntetni.

Az utasítás 25. pontjának (6) bekezdésében foglalt értesítési kötelezettséget úgy kell teljesíteni, hogy az ügyész részére a napi jelentésnek — a nyomozás elrendeléseket tartalmazó fejezetét — kell megküldeni.

4. **Szakvélemény beszerzése a Belügyminisztérium Országos Rendőrfőkapitányság Bűnügyi Technikai, valamint nyilvántartó osztályaitól.**

Az Igazságügyi Szakértői Szervezetről szóló 29/1964. (XI. 23.) Korm. sz. rendelet végrehajtására kiadott 4/1964. (XI. 23.) IM sz. rendelet 17. §-a meghatározza azokat a vizsgálatokat, melyeknek szükségessége esetén a kirendelő hatóságnak elsősorban a Belügyminisztérium Országos Rendőrfőkapitányság Bűnügyi Technikai, valamint Nyilvántartó osztályait kell igénybe venni.

A 10/1966. BM sz. utasítás 29. pont (3) bekezdését ennek megfelelően kell értelmezni és alkalmazni.

5. **A nyomozószerv és a szakértő közötti kapcsolat a kirendelés után.**

A 10/1966. BM sz. utasítás 29. pont (5) bekezdése előírja, hogy a nyomozószerv eljáró tagja, a szakértő tevékenysége felett megfelelő ellenőrzést és irányítást gyakoroljon.

Az irányítás eljárásjogi természetű, része a nyomozás vezetésének, természetszerűleg nem jelentheti a szakértői tevékenységbe való beavatkozást.

A nyomozószerv eljáró tagja a szakértői tevékenység figyelemmel kísérése során — alkalmas módon — köteles meggyőződni arról, hogy a szakértő feladatának teljesítéséhez szükséges mértékben eleget tett-e irattanulmányozási kötelezettségének [9/1965. (VIII. 23.) IM sz rendelet 4. § b) pont],

betartja-e az átadott tárgyak kezelésére, vizsgálatára, visszaszolgáltatására, illetőleg részleges megváltoztathatóságára vagy megsemmisíthetőségére vonatkozó különös rendelkezéseket [9/1965. (VIII. 23.) IM sz. rendelet 4. § d) pont],

szükséghez képest a mintavételt a szakértő az elrendelés szerint végezte-e [9/1965. (VIII. 23.) IM sz. rendelet 4. §. e) pont].

A nyomozószerv eljáró tagja köteles biztosítani, hogy az ügyben különböző szakágakhoz tartozó szakértők tevékenysége — a lehetőséghez képest — el legyen határolva, a különböző szakághoz tartozó szakértők együttműködése célirányos legyen [9/1965. (VIII. 23.) IM sz. rendelet 6. §), a szakértő ténykedése a kirendelő határozatban feltett kérdésekkel megjelölt körön túl ne terjedjen (ilyen esetben a szakértő ezt jelezni köteles), a véleményadás más szakághoz tartozó szakkérdések elbírálására ne térjen ki [9/1965. (VIII. 23.) IM sz. rendelet 11. §].

6. **Nyomozószerv kirendelő határozata, illetőleg megkeresése alapján eljáró szakértő nem végezhet nyomozási cselekményeket.**

Eljárásjogi garancia, hogy a büntető eljárás megindításától kezdve a szakértői tevékenység el legyen határolva a nyomozási cselekményektől, melyeket kizárólag nyomozószerv foganatosíthat.

A Legfelsőbb Bíróság B. F. V. 815/1955./911/ BJD 1809. sz. határozata szerint: „Szakértőként az eljárás későbbi szakában is eljárhat az, akit a nyomozás során szakértőként már kihallgattak."

A határozat alapján nem jelent nyomozási cselekményt a nyomozati eljárás során történő szakvélemény adás, valamint az ehhez szükséges egyes adatok beszerzéséről a szakértő által történő gondoskodás sem.

A 9/1965. (VIII. 23.) IM sz. rendelet 11. § (3) bekezdése szerint: „... aki az eljárás során — vélemény adása nélkül — tények felderítésében és rögzítésében közreműködik, a további eljárás során szakértőként kirendelhető."

A nyomozási szakban szakértőként kihallgatott személy — e minőségben — az eljárás későbbi szakában is részt vehet, mivel a nyomozási eljárás során történt szakvélemény adása nem jelent nyomozási cselekményt.

A Be. 136. § (2) bekezdése lehetőséget nyújt arra, hogy a kirendelő hatóság (nyomozó szerv) bizonyos vizsgálatoktól

(pl.: elmemegfigyelések, boncolások, egyéb orvosi vizsgálatok, hosszadalmas laboratóriumi, műszaki, számviteli stb. vizsgálatok) távol maradjon s a bevont szakértő önállóan járjon el.

A 9/1965. (VIII. 23.) IM sz. rendelet ugyancsak szabályozza a szakértőnek a kirendelő hatóság távollétében végzendő ténykedéseit.

Gyakori, hogy a vizsgálati tárgyak kiválasztása az átlagos bűnüldözési ismereteket meghaladó szakértelmet kíván. E feladat eredményesen csak szakértő által végezhető el.

Az **ismert helyen** levő, birtokosa vagy kezelője által **ellenkezés nélkül** megtekintésre felajánlott tárgyak kiválogatása nem tekinthető nyomozási cselekménynek, s ennek elvégzése a szakértő feladatkörébe utalható.

Erre különösképpen a könyvszakértői vizsgálat keretében van lehetőség. A 9/1965. (VIII. 23.) IM sz. rendelet 73. § (1) bekezdése a könyvszakértő számára — a gazdálkodási és elszámolási folyamatokkal összefüggésben — a kirendelő hatóság távollétében is a jelenlévő személyekhez a kérdések feltevését biztosítja.

Nem képezheti azonban szakértő feladatát, hogy a kirendelő hatóság távollétében a gyanúsítottat, a terheltet okiratok valódiságára, az okiratokkal, vagy a rájuk vonatkozó tanúvallomásokkal kapcsolatban nyilatkoztassa, az elkövetők tevékenységére adatokat gyűjtsön. Ugyancsak nem végezhet nyomozási cselekményt a vizsgálathoz szükséges tárgyak felkutatása és biztosítása érdekében sem.

A 10/1966. BM sz. utasítás 29. pont (6), (7) és (8) bekezdéseit ennek megfelelően kell értelmezni és a gyakorlatban alkalmazni.

7. **A terhelt kérelmére — ugyanabban a szakkérdésben a már kijelölt szakértőn kívül — más szakértő is kirendelhető.**

A terhelt az eljárás során bármikor kérheti újabb (másod) szakértő kirendelését is.

[Be. 140. § (1) bekezdése, továbbá a 10/1966. BM sz. utasítás 29. pontjának (9) és (10) bekezdései.]

Az újabb (másod) szakértő kirendelésére, az indítvány esetleges elutasítására a kirendelendő szakértő jogaira és kötelezettségeire — a kirendelés alóli mentesítésre és a kizárás feltételeire — a vonatkozó jogszabályok irányadók (Be. 66. §, 68. §).

Az utasítás 29. pont (9) bekezdés második fordulatát ennek megfelelően kell értelmezni és alkalmazni.

8. **A Be. 137. §-ban megjelölt szakértői vizsgálatok tűrésére való kötelezés.**

A szakértői vizsgálaton résztvevő hatósági tanúk közreműködését jegyzőkönyvbe kell foglalni.

A Be. 137. § lehetőséget ad a szakértői véleményadáshoz szükséges cselekmények foganatosításának kikényszerítésére. Erre a Be. 103. § (2) bekezdésében meghatározott halaszthatatlan nyomozási cselekmények kivételével csak a nyomozás elrendelése után, az előírt alakiságok betartásával kerülhet sor.

A 10/1966. BM sz. utasítás 29. pontjának (15) bekezdése rendelkezéseit a fent hivatkozott jogszabályi előírásokkal egybevetve kell értelmezni és alkalmazni.

Amennyiben szakértői vizsgálaton hatósági tanúk is közreműködnek, — a 29. pont (18) bekezdés — a jegyzőkönyv készítésénél pedig a 30. pont (3) bekezdésének rendelkezéseit kell alkalmazni.

9. **Gyanúsítottal a kihallgatás kezdetén közölni kell, hogy milyen bűntett miatt indult büntető eljárás során hallgatják ki gyanúsítottként.**

Egyszerűsített eljárásban — Be. 110/A § — kivételesen kerülhet sor gyanúsítottkénti kihallgatásra.

A 10/1966. BM sz. utasítás 32. pontjának (3) bekezdése előírja, hogy a gyanúsítottal kihallgatásakor közölni kell, milyen bűntett miatt hallgatják ki. E rendelkezés alapján az a helyes gyakorlat, mikor a gyanúsítottal a kihallgatás kezdetén a nyomozó szerv eljáró tagja közli, hogy mely bűntett alapos gyanúja alapján [Be. 103. § (1) bekezdés] indult büntető eljárás során hallgatják ki e minőségben. Ezt a jegyzőkönyvnek is pontosan tartalmaznia kell.

Gyanúsítottkénti kihallgatásra — az egyszerűsített nyomozás során (Be. 110/A §) — csak akkor kerülhet sor, ha ugyanazon ügyben a terhelt mellett más személy, vagy személyek is gyanúsíthatók bűntett elkövetésével.

Ilyen esetben felmerülhet az ügyek egyesítésének vagy elkülönítésének szükségessége (Be. 56. §).

Az utasítás 32. pontjának (6) bekezdését ennek megfelelően kell értelmezni és a gyakorlatban alkalmazni.

10. **Gyanúsított őrizetbevételére elsősorban a Be. 120. § (1) bekezdésben felsorolt valamely ok fennforgása esetén kerülhet sor.**

A Be. 108. §-ának rendelkezései lehetővé teszik a gyanúsított őrizetbevételét az ügy felderítése érdekében.

A Be. 109. § (1) bekezdése szerint a 108. §-ban foglalt cselekményeket a Be. rendelkezéseinek megfelelően kell foganatosítani.

Ennek alapján őrizetbevétel elrendelésére csak a Be. 109. § (2) bekezdésében meghatározott feltételek figyelembe vételével, a Be. 120. § (1) bekezdésében felsorolt okok valamelyikének megállapítása esetén kerülhet sor.

A 10/1966. BM sz. utasítás 38. pontjának (1) bekezdését, valamint a (2) bekezdés a) alpontját a fentiek figyelembe vételével kell alkalmazni.

11. **Az előzetes letartóztatási határozatot hivatalos időn túl, valamint munkaszüneti napokon is, ügyésszel haladéktalanul jóvá kell hagyatni.**

A Be. 121. § (1) bekezdése akként rendelkezik, hogy az előzetes letartóztatás elrendeléséről, fenntartásáról és megszüntetéséről a nyomozás során az ügyész, vagy az ügyész jóváhagyásával a nyomozó hatóság határoz.

A gyakorlatban nehézséget okoz hivatalos időn túl, vagy munkaszüneti napokon az ügyészi jóváhagyás megszerzése.

Erre való tekintettel a 10/1966. BM sz. utasítás 39. pontjának (4) bekezdése úgy rendelkezik, hogy az ügyészi jóváhagyás megszerzéséig az előzetes letartóztatást őrizetbevételnek kell tekinteni.

Az utasítás hatályba lépését követően a Legfőbb Ügyészség, a főügyészségek részére kiadott utasításban szabályozta a nyomozó szerv által elrendelt előzetes letartóztatás iránt intézkedő határozatok hivatalos időn túli és munkaszüneti napokon történő ügyészi jóváhagyásának módját.

Ilyen körülmények között a 39. pont (4) bekezdésének második fordulatában meghatározott intézkedés alkalmazása szükségtelenné vált.

Budapest, 1967. július 4.